

Proponowane zasady FIO dla organizacji strażniczych i rzeczniczych

1. Definicja

Organizacje, które **dążą do systemowych** zmian w funkcjonowaniu instytucji publicznych lub prywatnych, poprzez:

- **stanie na straży** praw człowieka, praw mniejszości, praworządności, przejrzystości i rozliczalności instytucji państwa/samorządu i realizowanej przez nie polityki;
- **wpływanie** na osoby podejmujące decyzje, aby wprowadzały **zmiany służące ochronie i realizacji interesu publicznego**;
- **wpływanie na osoby podejmujące decyzje** lub realizujące politykę, na opinię publiczną, wzmacnianie grup mniejszościowych lub pozbawionych praw wobec władzy i w stosunkach społecznych.

2. Cel (zgodnie z PO FIO)

Wzrost znaczenia organizacji strażniczych i rzeczniczych poprzez:

- Zwiększenie ich liczby
- Wzmocnienie ich potencjału w stosunku do administracji

3. Organizacje

- a) Organizacje i sformalizowane koalicje, które zawodowo zajmują się działalnością strażniczą i rzeczniczą, będące w stanie wykazać adekwatne doświadczenie.
- b) Organizacje nowe w sferze działalności strażniczej i rzeczniczej, nie mające jeszcze doświadczenia, którym mogłyby się wykazać, ale odpowiadające na istotny problem społeczny;
- c) Organizacje nieformalne, blogi lokalne, gazety internetowe z doświadczeniem i piszące o sprawach strażniczych, bardzo małe organizacje, korzystające z dostępu do informacji i niezależne od władz gminy.

4. Specyficzne cechy poszczególnych grup i dopasowane finansowanie

Grupa A: Te podmioty mają już doświadczenie - nawet jeśli formalnie są młode - zazwyczaj wiedzą co trzeba zrobić w perspektywie wieloletniej, przewidują co będzie się działo, wiedzą że dobrej kampanii nie zrealizują w ciągu roku. Dla nich ważne byłoby finansowanie na kilka lat, stosunkowo znaczące, często oparte na kosztach osobowych, kosztach ekspertów czy też kosztach prowadzenia kampanii. Można by też dodać wsparcie instytucjonalne – jeśli chcielibyśmy osiągnąć cel wzmocnienia ich potencjału. Proponujemy 100 000 rocznie do trzech lat. Czyli maksymalna dotacja 300 000 zł.

Grupa B: System powinien być otwarty, ale to nie pieniądze decydują o tym, że ktoś zaczyna działać. Strażnictwo i rzecznictwo nie jest też dla kogoś zupełnie bez doświadczenia lub wyuczonej wiedzy.

Proponujemy każdej inicjatywie dokładnie się przyjrzeć, a we wniosku (właśnie ze względu na tę grupę) zadać pytanie o:

- dotychczasowe doświadczenie organizacji w działalności strażniczej/rzeczniczej – jako organizacja czy jako wcześniej grupa nieformalna, jak doszli tu gdzie są, czy mają jakąś dokumentację on line ze swojej działalności.
- Czego o kontaktach z decydentami się w tej dotychczasowej działalności nauczyli (trochę po to, żeby zobaczyć jakim językiem o tym piszą i do czego zmierzają).
- Co uważają za ważne do zmieniania w gminie/problemie i dlaczego, jakie mają priorytety?
- Co na ich działania mówi lokalna społeczność/odbiorcy; co oni robili, żeby ją/ich włączyć?
- Kim są osoby w organizacji – na poziomie ogólnym. Ich zaangażowanie polityczne, zawód.

Organizacje powinny zostać poinformowane, że odniesienie się do tych wszystkich kwestii jest istotne i będzie przedmiotem oceny.

Poza wsparciem z FIO, rozwiązanie organizacyjne: Jako pomoc - odesłanie do kursu otwartego „Na straży”. Tam znajdują się: cele działalności strażniczej (zmiana), etyka (m. in. czym jest niezależność), podstawowe narzędzia (wiele źródeł, dlaczego wnioski o informację nie zawsze wystarczy), po co i dlaczego potrzebny jest monitoring, jakim językiem formułować rekomendacje, jak nasz język i nastawienie do nas może nam zaszkodzić, jak działać na rzecz zmiany. Należałoby też przygotować osobny kurs o tym jak przygotować narzędzie do monitoringu.

Aby uniknąć kopiowania całych zdań kursu, osoby powinny być poinformowane, że przedmiotem oceny będzie także to, na ile przełożyły te treści na własny język.

Tu pojawiają się ryzyka:

- że skrzywdzimy kogoś, kto ma świetny pomysł i widzi poważny problem, a my nie zaufamy ponieważ brakuje doświadczenia;
- że będzie ktoś, kto nie umie opisać językiem nieemocjonalnym, ale o coś chodzi tej osobie/grupie (częściej jednak to pojedyncze osoby mają z tym problem).

Musimy jednak uznać, że gdzieś jest granica otwartości. Rzecznictwo i strażnictwo to jest działalność wymagająca. I albo ktoś od razu umie dobrze zacząć to strategicznie i przemyśli koncepcję albo będzie się uczyć w biegu. Doświadczenie mówi, że jak ma się coś ważnego narodzić, to i tak się tak stanie bez pieniędzy. Jeśli natomiast nie można przekroczyć granicy rozwoju, ponieważ działalność strażnicza nie przyciąga ludzi, to można próbować aplikować w Grupie C.

Organizacja, która zaczyna działalność strażniczą/rzeczniczą jest w stanie zaplanować sobie rok działalności strażniczo/rzeczniczej. **Proponujemy granty do 50 tys. i roczne projekty.** Bez względu nie należy jednak obniżać punktacji w kolejnym roku z powodu bycia nagrodzonym wcześniej w konkursie. Jeśli organizacji uda się zrealizować dobrze działania, powinna **dostać więcej punktów na kontynuację.** Oczywiście jeśli ma dobry pomysł. Wymagałoby to rozliczenia pierwszych rezultatów po 10 miesiącach, żeby było wiadomo co wydarzyło się w poprzedzającym roku.

Uwaga: w tej grupie nie chodzi o organizacje nowe, a te które wcześniej nie prowadziły takiej działalności. Nowe organizacje czasem powstają w wyniku wieloletniej działalności i kontaktów z władzami np. w ramach nieformalnych koalicji. Takie organizacje powinny znaleźć się w Grupie A.

c) Grupa C. To są podmioty, które nigdy nie miały okazji się rozwinąć, oparte na społecznej działalności jednej, dwóch osób. Potrzebują niewiele pieniędzy, ponieważ ludzie i tak działają i raczej nie należałoby zmieniać tej formy – zapewnia ona niezależność i trwałość.

Tego typu podmioty, jeśli zaczną się w Polsce upowszechniać lokalnie, mogą zmienić politykę gminną. Ale jednocześnie ludziom grozi wypalenie, nie mają jak rozwinąć minimalnie swoich działań np. żeby łatwiej im było prowadzić stronę, znaleźć współpracowników czy poinformować lokalną społeczność. Nieustannie też dokładają ze swoich pieniędzy do tej działalności.

FIO mogłoby im pomóc konsekwentnie i profesjonalnie działać, dlatego dobrze by było móc spożytkować grant na sprzęt, narzędzia IT, szkolenia, spotkania dla lokalnej społeczności, grafiki, pomoc ekspertów. Zależnie od potrzeb organizacji. Byłaby to raczej **jednorazowa dotacja na rok do 5 000 zł.**

Tu trzeba by znaleźć jakąś formę pomocy która pozwoli przyjąć pieniądze grupie nieformalnej. Czyli prawdopodobnie powinniśmy mieć jakieś „opiekujące się organizacje” w całej Polsce, które przyjmą dotację. To oznacza wyodrębnienie jakiegoś małego budżetu dla tych opiekunów na koszty administracyjne, np. 500 zł na grant, co przy 90 dotacjach daje 45 000 zł. Poza tym warto zobaczyć jak to zostało rozwiązane w Priorytecie 1.

5. Budżet zaplanowany na 3 lata: 8 065 000 zł

Założenia liczbowe:

- Około 10 grantów dla doświadczonych organizacji rocznie, ale można je kontynuować przez 3 lata w pierwszym, 2 lata w drugim i rok w trzecim roku. Razem 30 wspartych organizacji działających strażniczo i rzeczniczo zawodowo .
- Około 10 grantów rocznie przez 3 lata – razem między 10 a 30 grantów dla nowych organizacji.
- Około 30 grantów rocznie dla najmniejszych inicjatyw - razem 90 grantów.

Alokacja w latach:

2016 rok – 1 650 000 zł (prawdopodobnie 13% alokacji na Priorytet 3, ale prawdopodobnie sporo już zagospodarowane zostało przez pierwszy konkurs FIO)

2017 rok – 2 650 000 zł (prawdopodobnie 22% alokacji na Priorytet 3, ale to będzie pierwszy rok, gdy jeszcze nie będzie „zajętych środków”)

2018 rok – 3 650 000 zł (prawdopodobnie 30% alokacji na Priorytet 3, ale rok wcześniej będzie można to zaplanować)

Obsługa: 700 000 zł – w sumie do obsłużenia będzie 90 małych grantów, 30 dużych, 30 średnich – razem około 150 grantów. W to wejdą jeszcze koszty administracyjne, ocena wniosków, 3 konkursy. Czyli w sumie pewnie 2 osoby.

45 000 obsługa ze strony organizacji przyjmujących grant.

Razem: 8 065 000 zł na trzy lata.

6. Rezultaty:

90 małych inicjatyw wspartych, między 10 a 30 nowych, 30 doświadczonych.

7. Ewaluacja

Proponujemy wprowadzenie mechanizmu oceny:

- na ile udaje się osiągać cele rozwojowe wspartych organizacji. Należałoby przygotować wskaźniki dla poszczególnych grup.
- na ile zaproponowana forma pomocy stanowi odpowiedź na potrzeby i jest trafiona w tej formie.

W tym celu proponujemy przeprowadzić ewaluację (ok. 30 tys. zł), z którą po dwóch latach zapoznałby się DPP i Komitet Monitorująco-Sterujący.

Do przygotowania wskaźników i zaplanowanie co potrzebne byłoby do zewaluowania proponujemy powołać grupę roboczą.

8. Pytania do DPP

- Czy w razie braku operatora wchodziłyby w grę możliwość wydzielenia priorytetu, z osobnymi asesorami i zasadami?
- Czy możliwe byłoby aby operator w Priorytecie 3 był jednocześnie operatorem w Priorytecie 1?
- Czy możliwe byłoby danie dwóch grantów systemowych jednej organizacji?
- Czy w Priorytecie 1 były w regionach te same zasady dla organizacji bez rejestracji? Czy są tam jakieś ciekawe praktyki do zapożyczenia?
- Czy możliwe byłyby stypendia zamiast dawania osobowości prawnej?